

В зеленчуковата градина през зимата

Автор(и): проф. д-р Стойка Машева, ИЗК "Марица" Пловдив; доц. д-р Винелина Янкова, ИЗК "Марица" в Пловдив; гл.ас. д-р Дима Маркова

Дата: 18.01.2021 *Брой:* 1/2021

Грижите на зеленчукопроизводителите не спират и през зимата. Тогава започва подготовката за новата вегетация. Определят се площите, почистват се растителните остатъци от предишната вегетация и плевелите. Почвата се обработва.

Дълбоката оран на почвата след прибирането на най-късните зеленчуци, като праз, ряпа, късно главесто зеле и броколи трябва да бъде извършена още през декември. Кочаните на зелето и всички други растителни остатъци се изнасят от градината и се унищожават. Останат ли в градината, те са сигурно зимно убежище на едни от най-упоритите вредители – телени червеи, листни въшки и др. Дълбоката оран има многостранно значение - чрез нея се създава дълбок орен пласт и се подобрява структурата на почвата.

Всеки стопанин, респективно производител, си разработва план за това, какви култури ще отглежда, на кои площи и в какъв обем. Този план трябва да бъде съобразен с възможностите за реализация на продукцията, с почвените особености, с изискванията на културите, с изложението на терените, наличието на воден източник и не на последно място с климатичните особености на района, които са определящи за производствените направления.

От особено важно значение през този период на годината е сполучливият избор на **зеленчуковия сорт и набавянето на необходимите семена**. При преценката трябва да се вземат под внимание не само различни качествени показатели, свързани със собствения вкус или предпочитанията на потребителите при производство за пазара, но и срока на узряване, с оглед задоволяването на потребностите в желан период. От голямо значение при избора на сорт е тяхната производителност (добив), вкусови качества и не на последно място устойчивост на болести и неприятели. **Семената** са от първостепенно значение за зеленчукопроизводителите. Трябва да бъдат осигурени навреме. Пазарът днес предлага значително разнообразие, но в последния момент може и да не намерите това, което ви трябва, и докато го търсите, може да изпуснете благоприятния срок.

В момента у нас зеленчуци се произвеждат в култивационни съоръжения и на открито. Култивационните съоръжения са стоманено-стъклени оранжерии, оранжерии с полиетиленово покритие и ниски тунели. По-масово и в по-големи размери е производството на открито – т. нар. полско производство.

Оранжерийното производство на зеленчуци е почти целогодишно и има много предимства пред полското. При него културите са защитени от възникнали екстремни условия – вятър, проливни дъждове, ниски температури. През периода се ликвидира късното производство. Където е възможно се прави фумигация за унищожаване на запаса от болести и неприятели по старите растения чрез изпаряване на 60 л формалин + 6 кг калиев перманганат за 1 дка. Може да се третира и чрез сублимация на сяра – 5 кг/дка. След добро проветряване на помещенията и изсъхване на растенията всички растителни остатъци и плевелите се събират, изнасят и унищожават на определените за това места. Почвата се обработва до градинско състояние. Ако е необходимо се навлажнява предварително. Оформя се почвеният профил, в зависимост от културата, която ще се отглежда. Ако през есента е провеждано обеззаразяване с фумиганти, задължително се провежда тест за дегазация.

В освободените на по-ранен период оранжерии вече се отглеждат салати, репички, лук и чесън за зелено и спанак, които са в различни фази на развитие в зависимост от датите на сеитба и разсаждане. При наличие на подходяща температура и въздушна влажност по салатите може да се установи нападение от мана, сиво гниене или листни въшки. Третирането с продукти за растителна защита се провежда само в краен случай, съобразено с фазата на развитието на растенията и карантинния срок на продуктите. Разрешени продукти: срещу мана – Галбекс 250 г/дка, карантинен срок 15 дни; килате ВГ 250 г/дка, карантинен срок 15 дни; кийфол ВГ, карантинен срок 15 дни; срещу сиво гниене – серенада Асо СК 400 мл/дка; фонтелис СК 150 мл/дка, карантинен срок 7 дни; срещу листни въшки – клоузър 120 СК 20 мл/дка, карантинен срок 7 дни; бискайя 240 ОД 0,06%, карантинен срок 3 дни; моспилян 20 СГ 25 г/дка, карантинен срок 14 дни; полеци 50 мл/дка карантинен срок 3 дни; ойкос 100-150 мл/дка карантинен срок 7 дни; крисант ЕК 60 мл/дка карантинен срок 2 дни. Могат да се използват и други разрешени афициди.

Таблите за разсад, саксийките, мотиките, лопатите и другият инвентар могат да се обеззаразят чрез киснене в 2%-ов разтвор на меден сулфат за 24 часа.

Разсадните помещения се подготвят за сеитба на разсадите за неотопляемите стъклени и полиетиленовите оранжерии и за ниските тунели. Те се почистват от растителни остатъци от предишната вегетация, от плевели и самосевки. Подготвя се разсадната смеска. Най-добре е тя да бъде торфоперлитова, с която се пълнят терини, табли и саксийки. Ако те се поставят директно върху почвата, повърхността трябва добре да се подравни. Върху нея се поставя полиетиленово фолио, което изолира разсадните съдове от почвата и не позволява преминаването на патогени и неприятели.

За сеитба да се използват обеззаразени семена, което е отбелязано на оригиналната опаковка. Ако такова липса, тогава се прави обеззаразяване чрез:

- Термично третиране на семената на краставиците в термостат срещу вируси по определена схема. То се извършва само от специалисти, за да не се повреди кълняемостта на семената.
- Киснене в химични разтвори:
 - В 3% разтвор на перхидрол (1 част перхидрол (30%) + 9 части вода) при експозиция: за домати 25 минути, краставици – 20, пипер и патладжан – 30, тикви – 60, дини – 120, дребносеменни култури – 15 минути. Семената непрекъснато се разбъркват, а след това се промиват с течаща вода в продължение на 30 минути и се просушават.
 - В 20% разтвор на солна киселина за 30 минути, което е ефикасно срещу вируси и бактерии.
 - Третиране в гореща вода (50-52⁰С) срещу бактерии и гъби при дребносеменните култури.
 - Напращане на семената с 2 г каптан 50 ВП за 1 кг семе, за предпазване от вторични инфекции след засяване на семената.

Ако се използват разсадни смеси, в които се прибавя почва или оборски тор, те трябва да се обеззаразят или леглото на семената се напраща с 3-4 г/кв.м Медян екстра 350 ЕК, Косайд 2000 ВГ или Фунгуран ОН 50 ВП. Преди покриване на семената със смеска се разхвърлят и примамки срещу попово прасе – 500 г/дка Форс 1,5 Г или 1,2 кг/дка Белем 0,8 МГ.

Полско производство

След определяне на площите започва подготовката на почвата за следващата вегетация. След изораване се профилират участъците, върху които зеленчуците ще се отглеждат на висока леха.

През януари се подготвят картофите за засаждане. Помещенията и щайгите се дезинфекцират с 2% разтвор на син камък. За рътене се подбират само здрави клубени.

Започва подготовката на площите за сеитба и засаждане на ранните зеленчукови култури – бакла, грах, лук, чесън, картофи и др. Арпаджикът и скилидите чесън се третират чрез напращане с 2 г/кг Дитан М-45. Семената на граха се третират със същия препарат.

В България ясно са обособени три производствени направления полско производство: ранно, средноранно и късно. Сеитбата на семената за ранното производство се прави към края на януари – началото на февруари, за средноранното към края на февруари-началото на март, а за късното – в средата на май.

Производителите трябва да решат какви култури и сортове от тях ще отглеждат, на какви площи и след какви предшественици ще ги засаждат. Добре е да се заложи на сортове, устойчиви към неблагоприятни условия, а също и към болести и неприятели. За правилно разполагане на културите в зеленчуковата градина е важно да се заведе дневник на площите. С него може да се следят местата на отделните култури, да се набелязва с какво е торено, какви сортове са засаждани, сроковете на засаждане или засяване, кога е прибирана реколтата. В дневника може да се записват и появилите се болести и неприятели, какви продукти за растителна защита, кога и в какви концентрации са прилагани при отделните култури.